

Говоримо українською правильно

Випуск 6.

Кожна людина протягом свого життя прагне до самовдосконалення, до опанування мистецтва красиво та правильно говорити, вміння використовувати мову в різних ситуаціях спілкування. Теодор Рузвельт вважав найголовнішою формулою успіху вміння спілкуватися з людьми. Однак, як у приватному спілкуванні, так і в офіційному ми можемо допускати помилки.

«Помилки – частина нашого життя. Звісно, помилитися може кожен, але дуже часто мають значення не стільки вади, скільки вміння аналізувати їх.

Не всі помилки, на жаль, можна виправити, та на щастя, граматичних уникнути легко. Напевно, ви чули жарт, що помилки роблять нас сильнішими й мудрішими. Якщо вони, звісно, не граматичні. Тому варто вчитися на життєвих помилках, а граматичних треба уникати» (О.Калинич)

Більш упевнено й грамотно говорити українською, комфортно вдосконалювати свою мову й мовлення допоможуть рубрики «Типові помилки у слововживанні», «Типові граматичні помилки», «Позначення часу», «Тавтологічні сполуки», «Літературне слововживання».

«Вчити себе самого – благородна справа»

1. Типові помилки:

➤ у слововживанні

Неправильно	правильно
Виглядати веселим	здаватися веселим
Вимагає значних коштів	потребує значних коштів
Від часу до часу	час від часу
Відкривати вікна (двері)	відчиняти вікна (двері)
Відповідно закону	відповідно до закону
Вірна відповідь	правильна відповідь
Державотворчий, націєтворчий	державотвірний, націєтвірний

Доказати теорему	<i>довести теорему</i>
Доля істини	<i>частка істини</i>
Долька апельсина	<i>скибочка апельсина</i>
Другими словами	<i>інакше кажучи</i>
Закрити сонні очі	<i>заплющити сонні очі</i>
Зізнатися в коханні	<i>освідчитися</i>
Із за нього помилився	<i>через нього помилився, помилився з його вини</i>
Книжний магазин	<i>книжковий магазин, книгарня</i>
Купити в розстрочку	<i>купити на виплат</i>
Майський жук	<i>хрущ</i>
Миючі засоби	<i>мийні засоби</i>
Наболівше питання	<i>наболіле питання</i>
Наповнений щастям	<i>сповнений щастям</i>
Ні під яким видом	<i>нізащо</i>
Обезболюючий препарат	<i>знеболювальний препарат</i>
Обої	<i>шпалери</i>
Піднімати ціни	<i>підвищувати ціни</i>
Підняти крик	<i>здійняти галас</i>
Поступила пропозиція	<i>надійшла пропозиція</i>
Пригородній	<i>приміський</i>
Прийти в себе	<i>отямитися, опритомніти</i>
Приїхати на поїзді	<i>приїхати поїздом(потягом)</i>
Приходить в голову	<i>спадає на думку</i>
Прожиточний мінімум	<i>прожитковий мінімум</i>
Сімейне положення	<i>сімейний стан</i>
Тушити м'ясо	<i>тушкувати м'ясо</i>
У якості друга	<i>як друг</i>
Учбовий заклад	<i>навчальний заклад</i>
Фірмений одяг	<i>фірмовий одяг</i>

Ящик письмового стола

шухляда письмового стола

Я вибачаюсь

перепрошую, пробачте, вибачте

➤ *у граматиці*

- *відрив підрядної означальної частини від пояснюваного слова:*

Це єдина людина в історії країни, яка обиралася на пост президента (неправильно). *Людина, яка обиралася на пост президента, єдина в історії країни (правильно).*

Мама спочатку думала, що моя мета безглузда, яка не вірила в мене (неправильно). *Мама, яка не вірила в мене, спочатку думала, що моя мета безглузда (правильно).*

Твір «Катерина» написав Тарас Шевченко, у якому висвітлено тему трагічної долі жінки (неправильно). *Твір «Катерина», у якому висвітлено тему трагічної долі жінки, написав Тарас Шевченко, (правильно).*

- *помилка під час вибору прийменника:*

неправильно

правильно

іспит **по** біології

іспит з біології

сміятися **над** твором

сміятися з твору

заняття **по** літературі

заняття з літератури

zareєструватися **по** місцю проживання

zareєструватися за місцем проживання

віддати **біля** сто гривень

віддати близько ста гривень

діяти **по** інструкції

діяти за інструкцією

прийти **в** школу

прийти до школи

не з'явитися **за** хворобою

не з'явитися через хворобу

спізналися **із-за** заторів

спізналися через затори

- *неправильне вживання роду (ефективна шампунь, смачний суфле, свіжий какао).*

Рід відмінюваних іменників із нульовим закінченням:

чоловічий рід

жіночий рід

аерозоль

бандероль

біль

бязь (тканина)

висип, насип, розсип

ваніль

дріб

гуаш

дриль (інструмент)

жовч

кір	заполоч
накип	каніфоль
нежить	мігрень
перекис	нехворощ (вид полину)
полин	папороть
продаж	путь
рояль	розкіш
степ	суміш
тюль	туш (фарба)
Сибір	фланель
шампунь	шагрень (шкіра, папір)
ярмарок	

2. *Правильне вживання числівників для позначення часу (годин)*

Слід пам'ятати, що години позначаються порядковими числівниками, а хвилини – кількісними (*двадцята година десять хвилин*); *шоста година, сьома година, десята година, а не шість, сім, десять годин*.

Для позначення часу слід використовувати прийменники *за, до, по, на*: *за п'ятнадцять сьома, двадцять до восьмої, п'ять по шостій, п'ятнадцять на сьому*.

Форми з прийменником *без* чи безприйменникові конструкції є ненормативними: *півсьомої, без десяти сім, десять хвилин восьмої – неправильно!* (*о*) *пів на сьому, десять (хвилин) на сьому, за десять сьома – правильно*.

Увага! Називаючи точний час, треба пам'ятати, що до 30 хвилин треба вживати прийменник *на*, а після 30 хвилин – прийменник *за*: *пів на третю, за десять третя*.

Приклади позначення часу

19.00 – дев'ятнадцята година, сьома година (вечора;)

19.15 – сьома/дев'ятнадцята (година) п'ятнадцять (хвилин); п'ятнадцять хвилин по сьомій / дев'ятнадцятій годині;

19.30 – пів на восьму / пів на двадцяту годину;

19.45 – сьома /дев'ятнадцята (година) сорок п'ять хвилин; сорок п'ять хвилин по сьомій / дев'ятнадцятій годині; п'ятнадцять хвилин до восьмої / двадцятої години; за чверть восьма / двадцята година; чверть до восьмої/ двадцятої години.

12.15 – дванадцята п'ятнадцять, дванадцята година п'ятнадцять хвилин, чверть на першу /тринадцяту;

14.45 – чотирнадцята сорок п'ять, чотирнадцята година сорок п'ять хвилин, за чверть третя/ п'ятнадцята, сорок п'ять хвилин на третю / п'ятнадцяту;

01.58 – за дві хвилини друга;

01.25 – двадцять п'ять хвилин на другу;

01.30 – о пів на другу.

Увага! У датах порядкові числівники вживаються у формі середнього роду, а назви місяців стоять незмінно в родовому відмінку (у такому словосполученні пропускається слово (число): *перше (число) вересня, першого (числа) вересня, з першим (числом) вересня, у першому (числі) вересня.*

Це цікаво!

Квітковий годинник

У полі, на луках, на узліссі ростуть петрові батоги. Вони прокидаються між **четвертою й п'ятою** годинами ранку. Для шипшини ранок настає рівно **о шостій**. Водяна лілія розкриває свої чашечки **о сьомій**. Курячі очка розпускаються **о восьмій**.

Коли ж побачиш, що розпускаються червоні або сині дзвоники кручених паничів, то знай: минула **восьма година** ранку. А от нагідки – справжні сплюхи. Вони прокидаються аж **о десятій**.

Квітковий годинник – не новина. Уперше квітковий годинник улаштував у своєму рідному місті шведський учений Карл Лінней. Було це років двісті тому (За П.Утевською).

3. Літературне слововживання (пароніми)

Вдача /удача

Вдача – сукупність психічних особливостей людини, які виявляються в її діях, поведінці, характері; нахил, звички (також про тварин). *Лагідна вдача*

Удача – позитивний, бажаний наслідок чогось, успіх. *Рибальська, мисливська удача.*

Відчуття / почуття

Відчуття – відображення мозком людини властивостей предметів об'єктивної дійсності. Які безпосередньо впливають на органи чуття; стан подразнюваного організму. Крім того, це й відчуження чого-небудь, а також передчуття: *Зорові відчуття. Відчуття холоду*

Почуття – усвідомлення чогось у сфері психіки, моралі; емоції, вияви душевного стану. *Почуття обов'язку. Почуття любові.* У таких випадках замінювати почуття на відчуття не бажано, бо може викривитися зміст

Паливо / пальне

Паливо – горюча, тверда, рідка або газоподібна речовина, що служить джерелом енергії. *Збережене паливо, заготівля палива на зиму.*

Пальне – паливо для двигунів внутрішнього згорання.

Свідоцтво / свідчення

Свідоцтво – офіційний документ. *Свідоцтво про народження*

Свідчення – повідомлення про щось, підтвердження чогось (факту, обставин тощо). *Вірогідні свідчення, свідчення в суді*

Література

1. Терещенко В.М. Навчально-методичний посібник: *Методика реалізації Українського правопису в новій редакції у закладах середньої освіти/ В.М.Терещенко, А.О.Панченков.* – Харків: Соняшник, 2019
2. *Новий український правопис: коментарі, завдання та вправи.5-11 класи/ упоряд.О.Г.Куцінко.* – Х.:Вид.група «Основа», 2019
3. Свінтковська С.А., Верготі Л.Т. *Числівник: міні-підручник, 6 клас.- Харків: Соняшник, 2020*
4. Хворостяний І.Г. *Українська мова: лайфхаки/ - Харків: Вид-во «ранок», 2018*